

OGÓLNE INFORMACJE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Jan Fryc, Zofia Płoszaj-Witkowicz – Urząd Statystyczny w Katowicach, Śląski Ośrodek Badań Regionalnych
Katarzyna Kimmel, Barbara Zawada – Urząd Statystyczny w Katowicach, Ośrodek Statystyki Ochrony Środowiska

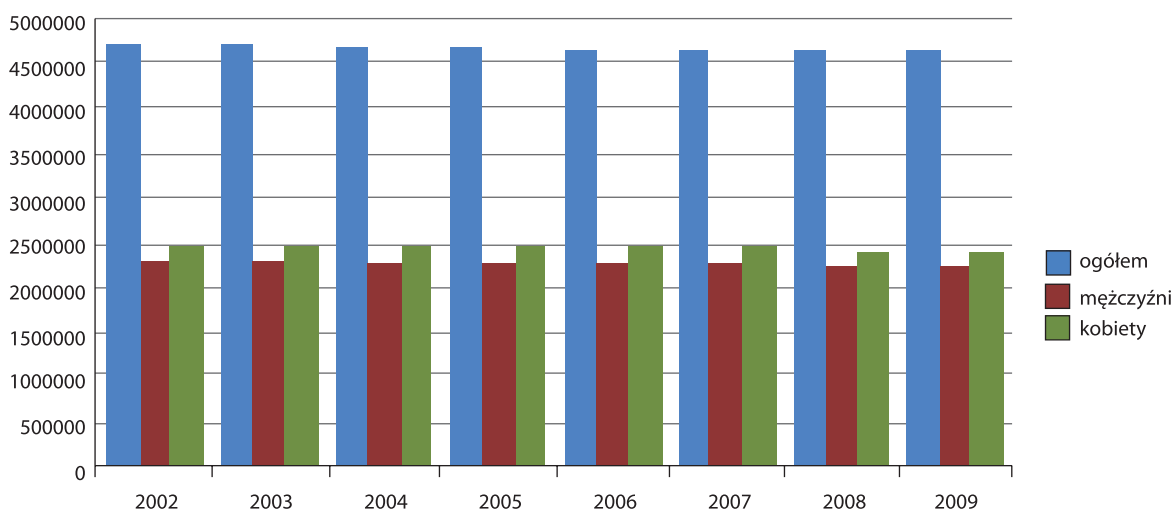
1. Ludność

Liczba ludności województwa śląskiego w końcu 2009 roku wyniosła 4640,7 tys. osób (o 4,9 tys. mniej niż w końcu 2008 roku) i stanowiła 12,2% ludności w kraju. Odsetek kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców wyniósł 51,8%, a współczynnik feminizacji – 107. W miastach mieszkało ponad 78% mieszkańców województwa.

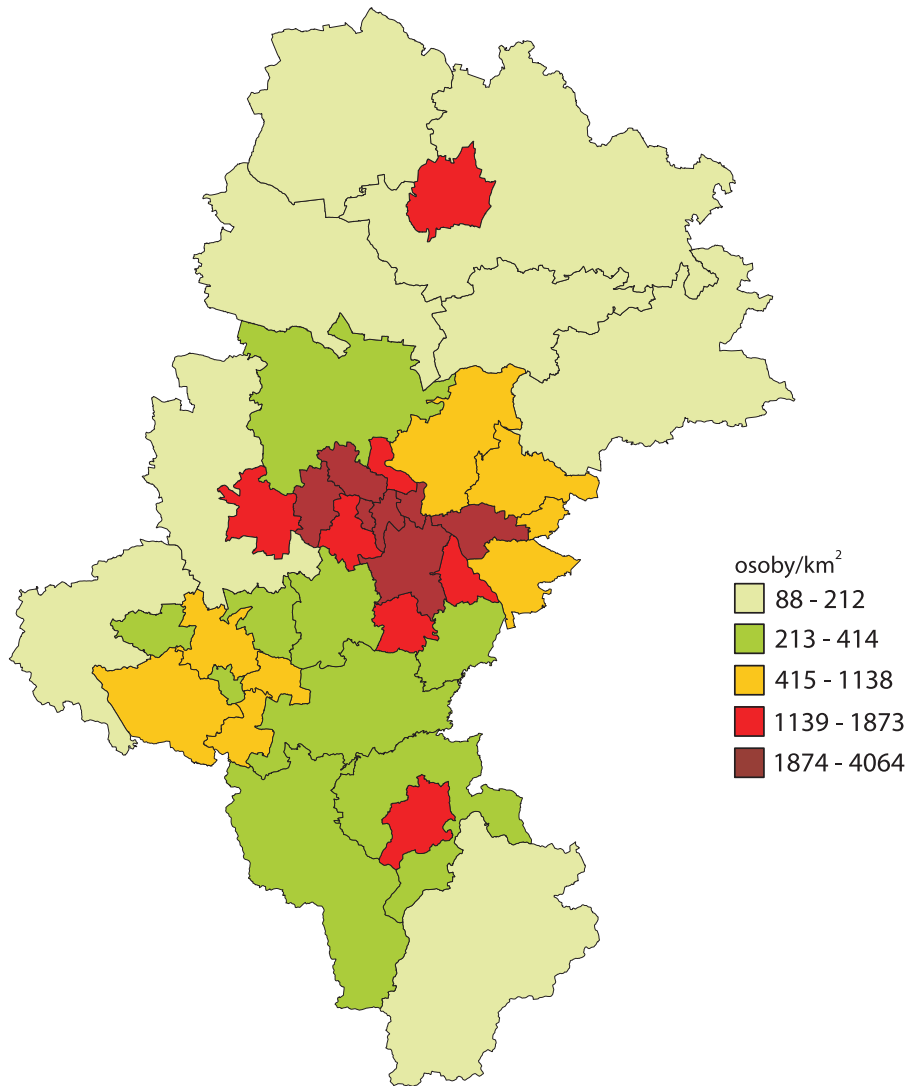
Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 17,4% ogółu mieszkańców, a jej udział w porównaniu z danymi z końca 2008 roku zmniejszył się o 0,2 pkt proc. W omawianym okresie zmniejszył się udział ludności w wieku produkcyjnym – o 0,1 pkt proc. (do poziomu 65,4%), a wzrósł udział ludności w wie-

ku poprodukcyjnym – o 0,3 pkt proc. (do poziomu 17,2%). Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła 52,9. Liczba ludności przypadająca na 1 km² powierzchni w województwie ukształtowała się na poziomie 376, jednak biorąc pod uwagę podział terytorialny województwa na powiaty wskaźnik ten był dość zróżnicowany.

W 2009 roku zarejestrowano 48,6 tys. zgonów wobec 47,9 tys. urodzeń żywych. W porównaniu z 2008 rokiem wzrosła liczba urodzeń żywych (o 1,8%), a także liczba zgonów (o 1,2%). Zwiększyła się również umieralność niemowląt – współczynnik zgonów nie-

Wykres 1. Liczba ludności według płci w województwie śląskim w latach 2002-2009 (stan w dniu 31 XII)

Mapa 1. Gęstość zaludnienia według powiatów w 2009 roku (stan w dniu 31 XII)

mowląt na 1000 urodzeń żywych wzrósł z 6,8 w 2008 roku do 7,2 w 2009 roku. Na 1000 ludności odnotowano 10,5 zgonów oraz 10,3 urodzeń żywych. Efektem przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń żywych był ujemny przyrost naturalny, który wyniósł minus 713. Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności osiągnął poziom minus 0,2 (w miastach – minus

0,4, a na wsi – plus 0,6).

W 2009 roku w województwie śląskim odnotowano 45,2 tys. zameldowań na pobyt stały (o 2,2% więcej niż rok wcześniej) oraz 50,0 tys. wymeldowań z pobytu stałego (o 2,7% mniej niż w 2008 roku). Saldo migracji stałej było ujemne i wyniosło minus 4,8 tys. wobec minus 7,2 tys. w 2008 roku.

2. Podmioty gospodarki narodowej

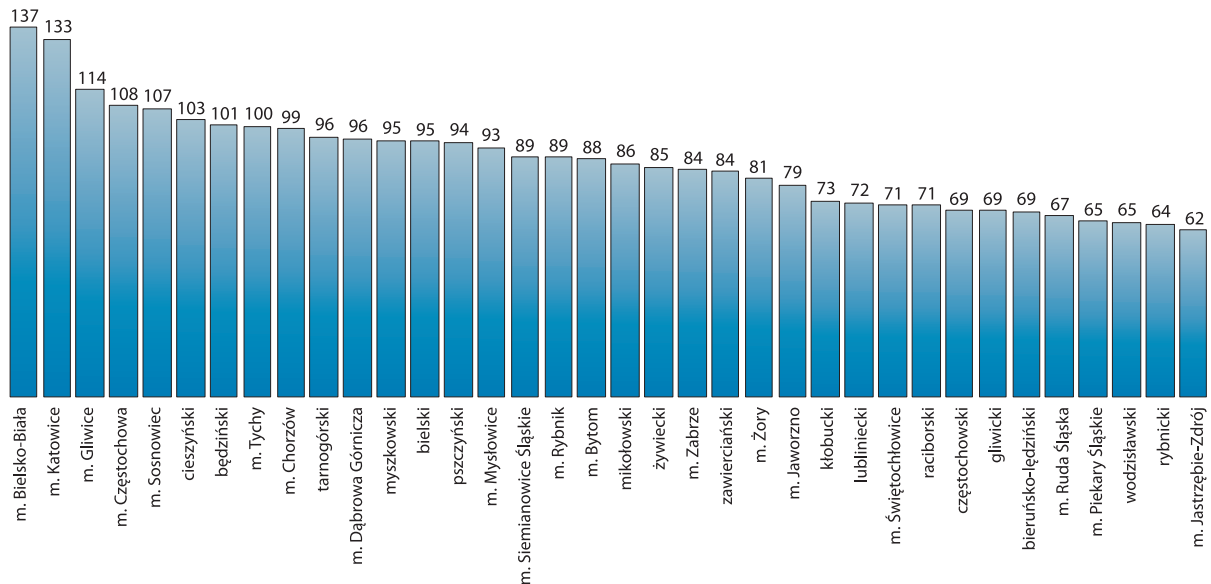
W województwie śląskim (według stanu w dniu 31 XII 2009 roku) w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej REGON zarejestrowanych było 430,6 tys. podmiotów, w tym 96,2% należało do sektora prywatnego. Liczba podmiotów wzrosła o 0,4% w porównaniu z rokiem poprzednim, przy czym w sektorze prywatnym wzrost w skali roku wyniósł 0,7%, natomiast w sektorze publicznym odnotowano spadek o 6,3%.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działal-

ności najczęściej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych było w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych – 31,2%, budownictwo – 11,4% i przetwórstwo przemysłowe – 9,2%.

Pod względem liczby pracujących większość stanowiły podmioty małe o liczbie pracujących do 9 osób – 94,0%. Udział podmiotów o liczbie pracujących od 10 do 49 osób wyniósł 5,0%, a jednostek, w których pracowało 50 i więcej osób – 1,0%.

Wśród powiatów i miast na prawach powiatu

Wykres 2. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności według powiatów w 2009 roku (stan w dniu 31 XII)

największą liczbę podmiotów zanotowano w: Katowicach (9,5% ogółu), Częstochowie (6,0%), Bielsku-Białej (5,6%), Sosnowcu (5,5%), Gliwicach (5,2%) oraz w powiecie cieszyńskim (4,1%), a najmniejszą w: Świętochłowicach, Piekarach Śląskich i powiecie bieruńsko-lędzińskim (po 0,9%).

W skali roku największy wzrost liczby podmio-

tów zaobserwowano w: powiecie częstochowskim (o 4,1%), Gliwicach (o 2,9%), w powiecie bielskim i Dąbrowie Górniczej (po 2,8%). Spadek liczby jednostek wystąpił m.in. w: powiecie bieruńsko-lędzińskim (o 9,1%), Rybniku (o 3,6%) oraz w Sosnowcu (o 3,2%). W Katowicach liczba podmiotów wzrosła o 1,3%.

3. Użytkowanie gruntów i melioracje

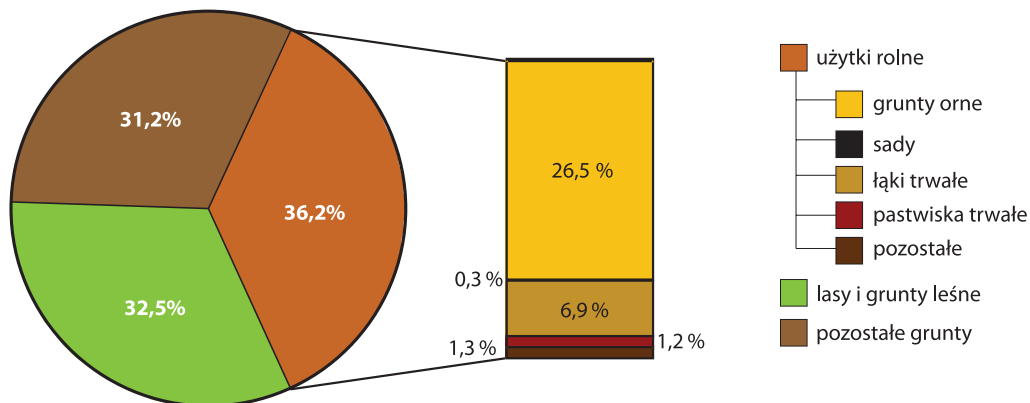
Powierzchnia ogólna gruntów w województwie śląskim w końcu czerwca 2009 roku wynosiła 1233,3 tys. ha, przy czym powierzchnia użytków rolnych znajdujących się w użytkowaniu gospodarstw w granicach administracyjnych wynosiła 447,0 tys. ha, tj. o 1,9% więcej niż w końcu czerwca ubiegłego roku.

Ogólna powierzchnia gruntów niestanowiących gospodarstw rolnych wyniosła 714,1 tys. ha (o 0,6% mniej niż w 2008 roku). Grunty różne niestanowiące gospodarstw rolnych sektora prywatnego wyszacowano na

211,7 tys. ha, a sektora publicznego na 502,4 tys. ha.

Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji i zagospodarowania według stanu w końcu 2009 roku wynosiła 4471 ha, przy czym 3682 ha, tj. 82,4% przypadało na grunty zdewastowane.

Na dzień 31 grudnia 2009 roku w województwie śląskim długość podstawowych melioracji wynosiła 2335 kilometrów rzek i kanałów (w tym 1473 kilometry rzek uregulowanych), a dla wałów ochronnych 340 kilometrów. Pojemność użytkowa zbiorników

Wykres 3. Struktura użytkowania gruntów w województwie śląskim według granic administracyjnych w 2009 roku (stan w dniu 30 VI)

wodnych stanowiła 4402 dam³.

Melioracje, które wymagały odbudowy lub modernizacji kształtowały się w następujący sposób: długość rzek 495 kilometrów, długość wałów ochronnych 140

kilometrów, pojemność zbiorników 707 tys. m³.

Źródło: W zakresie gruntów wymagających rekultywacji i zagospodarowania oraz melioracji podstawowych – dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

4. Wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Województwo śląskie jest obszarem relatywnie ubogim w wodę, dlatego właściwe gospodarowanie zasobami wodnymi, jak i zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa mają priorytetowe znaczenie dla regionu.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku wyniosło 397,4 hm³ (mniej niż w roku poprzednim o 3,2%), tj. 3,9% zużycia wody w kraju, przy czym gospodarstwa domowe zużyły 141,8 hm³.

Głównym źródłem zaopatrywania w wodę na terenie województwa były w 2009 roku 52 ujęcia wód powierzchniowych. W 75% skontrolowanych ujęć jakość wody odpowiadała wymaganiom sanitarnym. Korzystało z nich 94,3% ludności województwa.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych wynosiły 924,7 hm³/rok i w stosunku do roku ubiegłego wzrosły o 5,4 hm³/rok.

Z terenu województwa śląskiego w 2009 roku do wód lub do ziemi odprowadzono 371,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych. Oczyszczania wymagało 369,8 hm³ ścieków, z czego procesowi oczyszczania poddano 86,5%, a 13,5% odprowadzono bez oczyszczania.

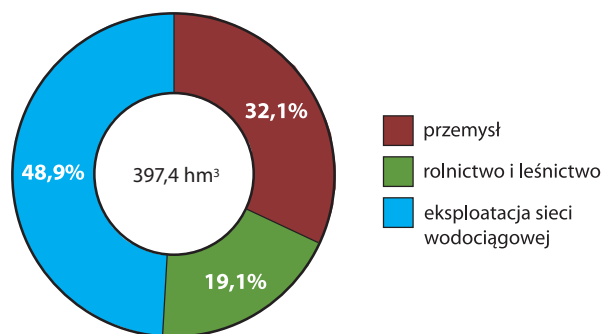
W 2009 roku w województwie śląskim pracowało 225 oczyszczalni komunalnych, w tym 8 mechanicznych (o przepustowości 2,4 dam³/d), 132 biologiczne (o przepustowości 241,7 dam³/d) i 85 z podwyższonym usuwaniem biogenów (o przepustowości 1116,9 dam³/d).

Pozytywnym zjawiskiem jest sukcesywny wzrost liczby oczyszczalni komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów, który w odniesieniu do 2000 roku wyniósł 77,1%.

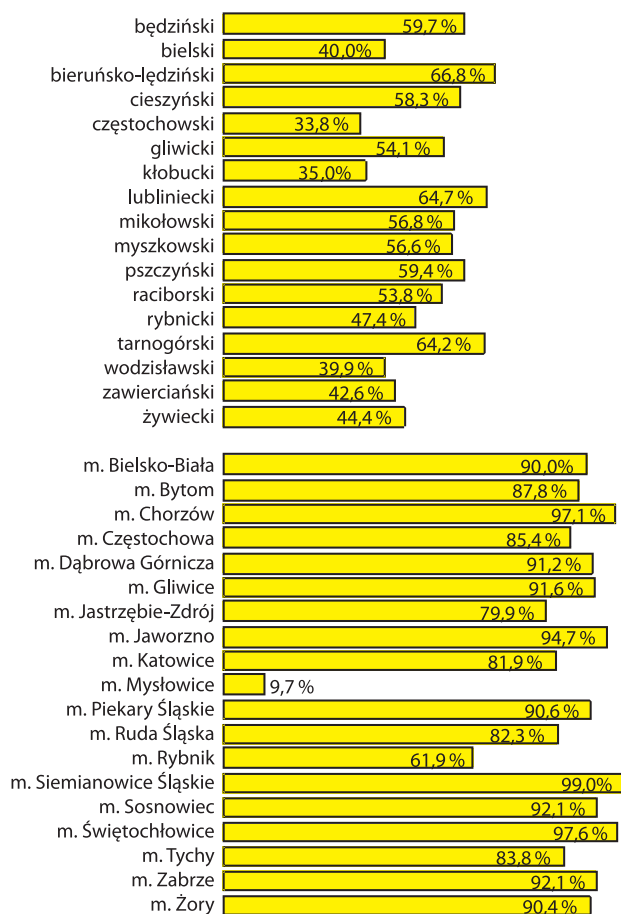
W 2009 r. liczbę ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków oszacowano na 3271,8 tys. (tj. 70,5% ludności ogółem). W odniesieniu do roku poprzed-

niego odnotowano wzrost o 0,5 pkt proc. W miastach z oczyszczalni ścieków korzystało 82,5% ludności, a na wsi – 27,7%. W powiatach ziemskich udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków nie przekroczył 70,0%.

Do miast na prawach powiatów, w których odnotowano największą liczbę ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków należały: Sosnowiec – 201,9 tys., Zabrze – 172,9 tys., Chorzów – 109,7 tys., Jaworzno – 90,0 tys., Siemianowice Śląskie – 70,0 tys. oraz Świętochłowice – 52,8 tys. Najmniejszą liczbę ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zanotowano w Mysłowicach – 7,3 tys. Powiatami ziemskimi o największej liczbie ludności korzystającej z oczyszczalni były: tarnogórski – 88,3 tys., lubliniecki 49,6 tys. oraz bieruńsko-łędziński – 38,0 tys. Do powiatów, w których omawiana liczba ludności była najmniejsza należały: kłobucki – 29,8 tys., częstochowski – 45,3 tys. oraz wodzisławski – 62,2 tys.

Wykres 4. Struktura zużycia wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku

Wykres 5. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem według powiatów w 2009 roku

W 2009 roku w województwie funkcjonowały 194 oczyszczalnie przemysłowe o łącznej przepustowości 1122,5 dam³/d. Składały się na nie 94 oczyszczalnie mechaniczne o przepustowości 854,9 dam³/d, 32 oczyszczalnie chemiczne o przepustowości 160,1 dam³/d, 67 oczyszczalni biologicznych o przepustowości

106,8 dam³/d oraz 1 oczyszczalnia z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 0,6 dam³/d.

Źródło: W zakresie ujęć wód powierzchniowych i ich oceny sanitarnej – dane Ministerstwa Zdrowia, w zakresie zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych – dane Państwowego Instytutu Geologicznego.

5. Odpady

W 2009 roku w województwie śląskim zakłady objęte sprawozdawczością z zakresu odpadów przemysłowych wytworzyły łącznie 32257,5 tys. ton odpadów, tj. o 8,6% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim.

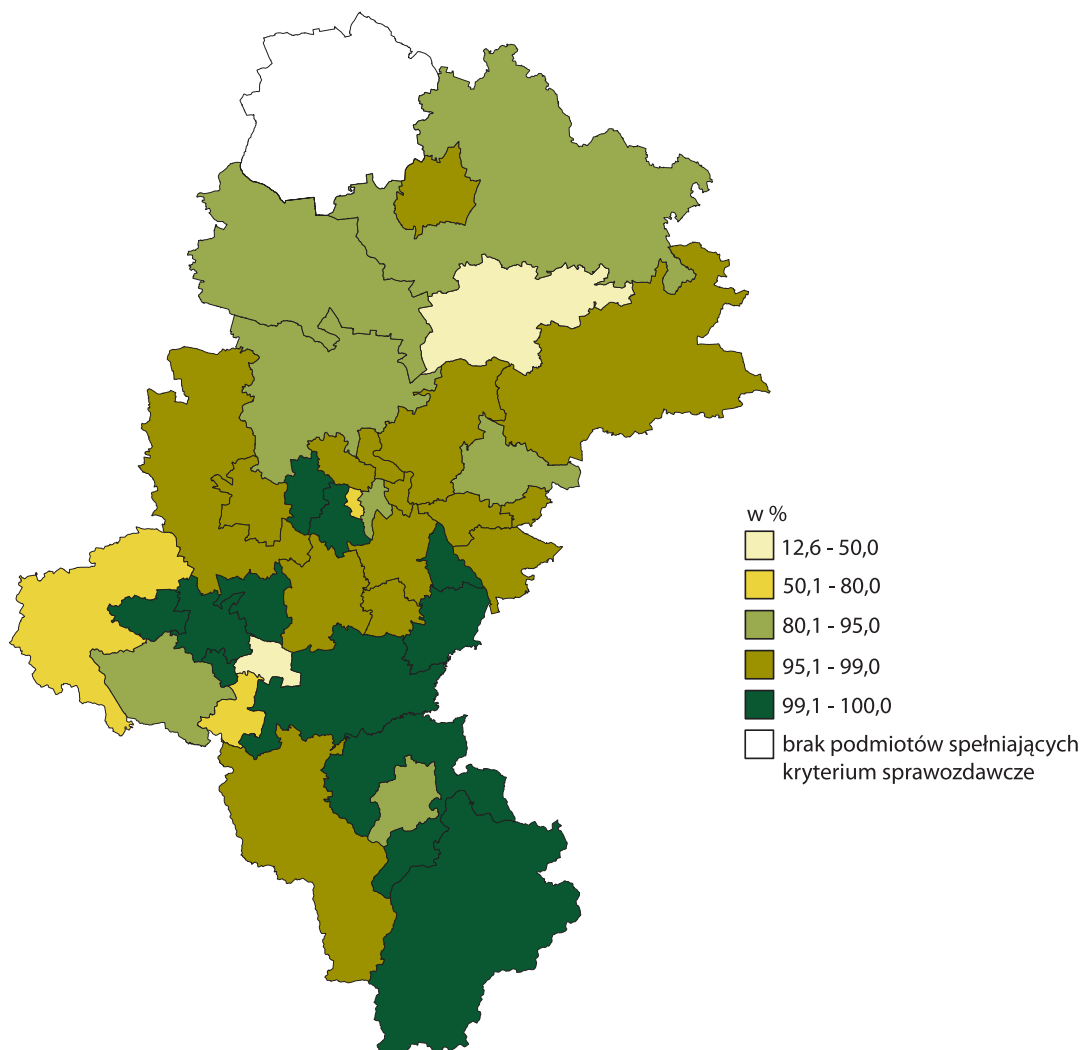
Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych przypadająca na 1 km² zmniejszyła się z 2,9 tys. ton w 2008 roku do 2,6 tys. ton w 2009 roku. Odzyskowi poddano 30089,5 tys. ton odpadów przemysłowych, co stanowi 93,3% odpadów wytworzonych w ciągu roku.

Według stanu w końcu 2009 roku, zakłady zlokalizowane na terenie województwa nagromadziły na składowiskach własnych 643,6 mln ton odpadów przemy-

słowych (tj. o 1,0% mniej niż w roku poprzednim).

W ciągu roku w zakładach przemysłowych rekultywacji poddano 13,2 ha terenów składowania odpadów, natomiast powierzchnia niezrekultywowana w końcu 2009 roku wyniosła 2166,7 ha.

W 2009 roku zebrano 1394,0 tys. ton odpadów komunalnych, tj. o 2,7% więcej w odniesieniu do ubiegłego roku. Większość zebranych odpadów komunalnych pochodziła z gospodarstw domowych (998,7 tys. ton), tj. 71,6% ogółu zebranych odpadów. Selektywnie zebrano odpady komunalne w ilości 113,1 tys. ton. Na składowiskach zdeponowano 73,7% odpadów z ogółem wytworzonych w ciągu roku.

Mapa 2. Udział odpadów poddanych odzyskowi w % odpadów wytworzonych w ciągu roku według powiatów w 2009 roku (z wyłączeniem odpadów komunalnych)

6. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

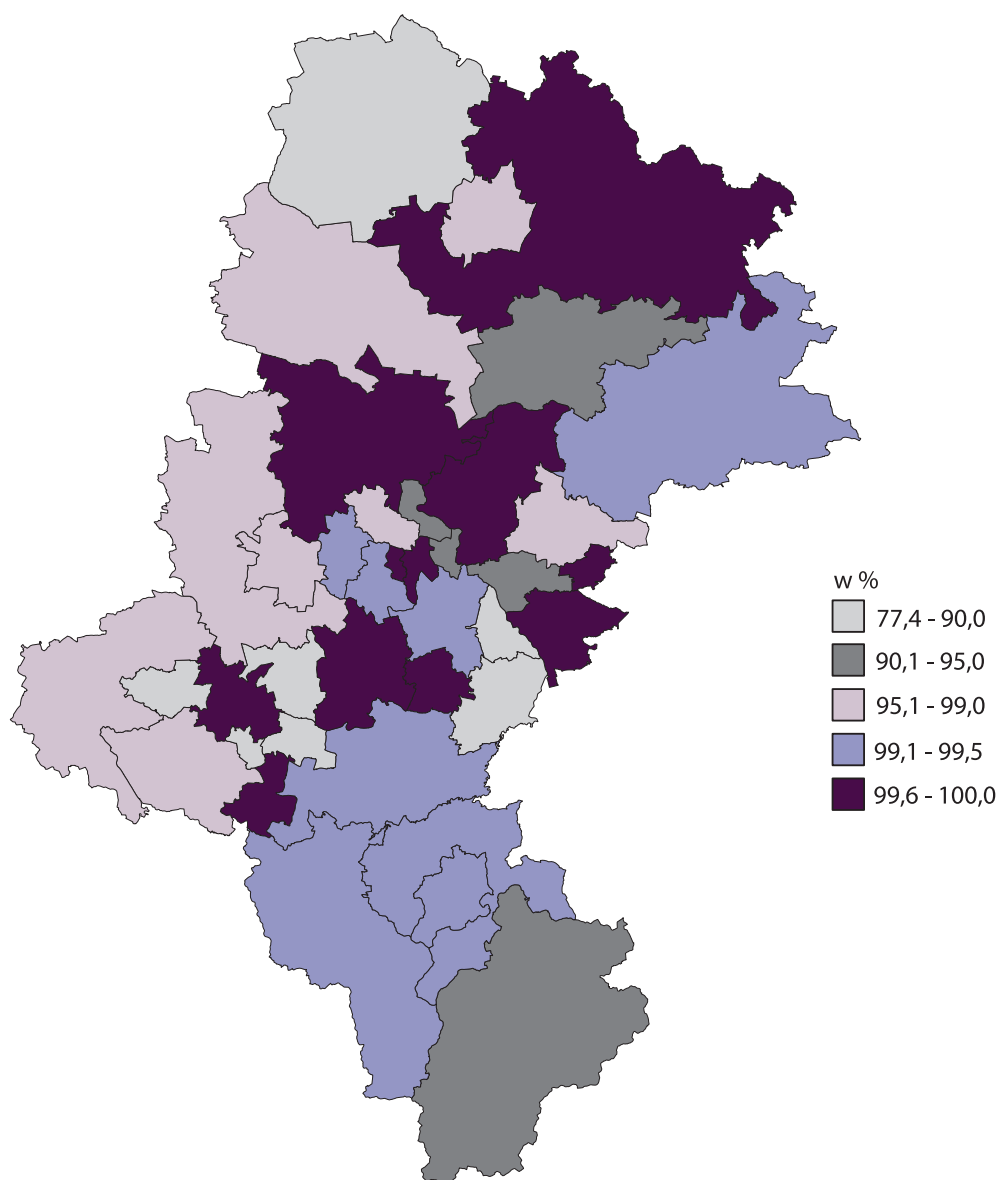
W 2009 roku na terenie województwa śląskiego 340 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe wyemitowało do atmosfery ogółem 656,6 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (bez dwutlenku węgla).

Emisja zanieczyszczeń pyłowych osiągnęła poziom 11,7 tys. ton, co stanowiło 19,0% wszystkich zanieczyszczeń pyłowych wyemitowanych na terenie kraju. W ogólnej emisji pyłów największy udział miały pyły ze spalania paliw (66,9%). Emisja pyłów na 1 km² powierzchni województwa śląskiego w 2009 roku wyniosła 0,9 tony.

Emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) ukształtowała się na poziomie 644,9 tys. ton i stanowiła 40,5% emisji w kraju. W emisji gazów (bez dwutlenku węgla) największy udział miały: metan

(62,1%), tlenek węgla (14,8%) i dwutlenek siarki (12,9%). W 2009 roku na 1 km² powierzchni województwa śląskiego wyemitowano 52,3 tony zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla).

Z zakładów szczególnie uciążliwych emitujących do atmosfery pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy, 239 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 49 do redukcji zanieczyszczeń gazowych. Zatrzymały one 3306,5 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, tj. 99,6% zanieczyszczeń wytworzonych i 279,9 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla), tj. 30,3% wytworzonych. Zanieczyszczenia powietrza redukowane były w 50,9% w urządzeniach o wysokiej skuteczności, w 27,0% o średniej skuteczności, a w 22,1% w urządzeniach o niskiej skuteczności.

Mapa 3. Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych według powiatów w 2009 roku

7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

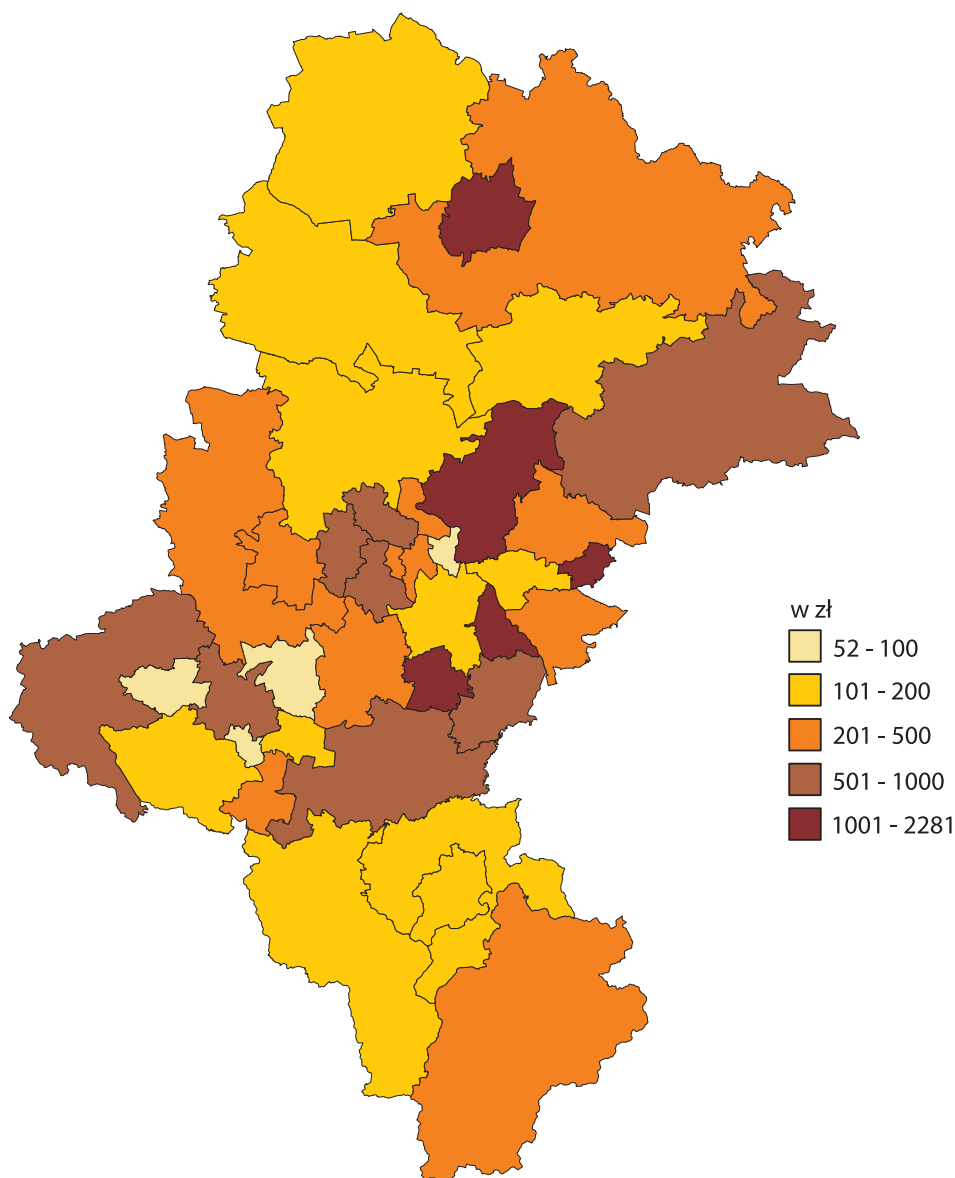
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska ukształtowały się w 2009 roku na najwyższym od kilku lat poziomie – 2419,7 mln zł i stanowiły prawie 23% nakładów na ochronę środowiska w kraju. Były one o prawie 48% większe w porównaniu z rokiem poprzednim. Najwięcej środków wydatkowano na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 62,4%, na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 28,5% oraz na gospodarkę odpadami – 3,5%.

Nakłady w ochronie środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2009 roku wyniosły 521 zł, podczas gdy w kraju – 280 zł. W 12 powiatach (łącznie z miastami na prawach powiatu) odnotowano wyższe nakłady na 1 mieszkańca niż przeciętnie w województwie, w tym największe w powiecie będzińskim – 2281 zł,

natomiast najmniejsze w powiecie rybnickim – 52 zł.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2009 roku wyniosły 242,8 mln zł i zwiększyły się w relacji do roku poprzedniego o prawie 37%. Najwięcej środków wydatkowano na ujęcia i doprowadzenia wody – 78,9% omawianych nakładów, na zbiorniki i stopnie wodne – 8,5%, a na regulację i zabudowę rzek i potoków górskich – 5,7%.

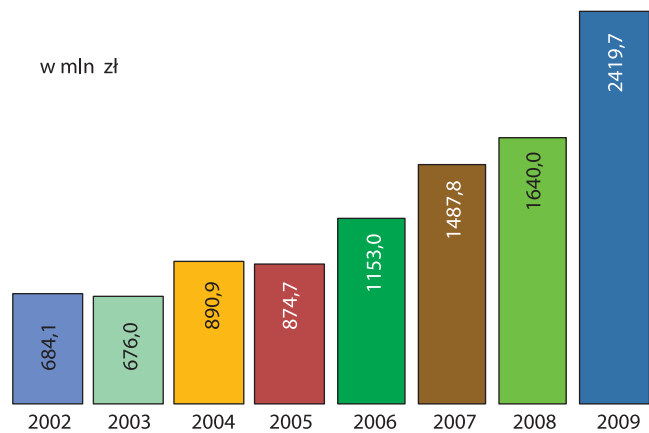
Nakłady w gospodarce wodnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w 2009 roku 52 zł (w kraju 74 zł). W 12 powiatach i miastach na prawach powiatu nakłady na 1 mieszkańca przewyższyły średnią wojewódzką, przy czym największe odnotowano w Zabrzu – 214 zł, natomiast najmniejsze w Mysłowicach – 3 zł.

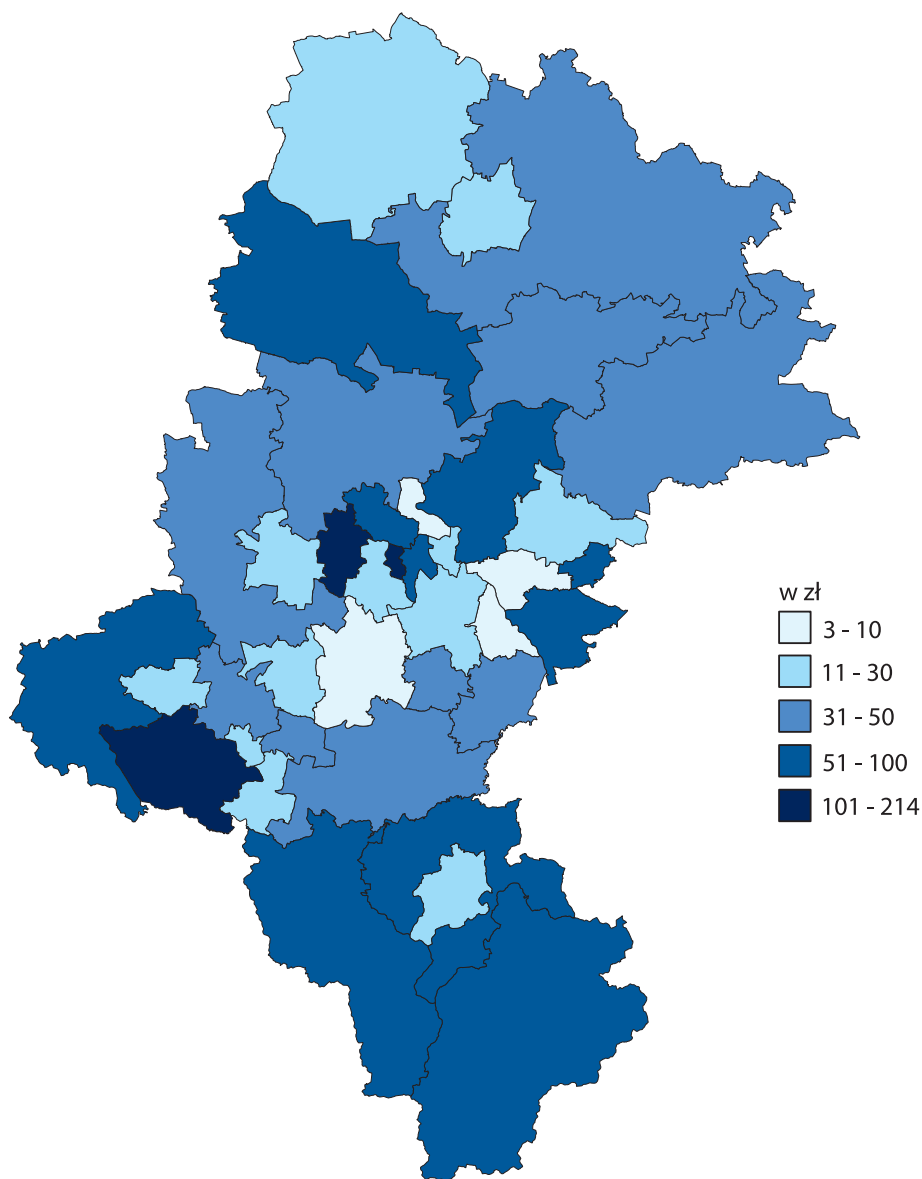
Mapa 4. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca według powiatów w 2009 roku

Nakłady inwestycyjne na małą retencję wodną w 2009 roku wyniosły 240 tys. zł (w 2008 roku – 4714 tys. zł), z tego 190 tys. zł wydatkowano na sztuczne zbiorniki wodne i 50 tys. zł na stawy rybne. Efektami rzeczowymi poniesionych wydatków było oddanie do użytku w 2009 roku 3 sztucznych zbiorników wodnych o pojemności 22,3 dam³ oraz 2 stawów rybnych o pojemności 48,3 dam³. W końcu 2009 roku w województwie śląskim było 1679 obiektów małej retencji wodnej o pojemności 29,3 tys. dam³, w tym 82 sztuczne zbiorniki o pojemności 0,6 tys. dam³, 801 stawów rybnych o pojemności 26,9 tys. dam³ oraz 735 budowli piętrzących.

Źródło: W zakresie małej retencji wodnej – dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wykres 6. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w latach 2002-2009

Mapa 5. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca według powiatów w 2009 roku